

glas SATURNIUSA

LETO XXXI

ŠTEVILKA 7 — SEPTEMBER 1990

1167466

**Predstavlja
se
ECO-CAN**

stran 4

Privatizacija se začanja

Vsi skupaj, z vodilnimi in vlado vred, vemo še zelo malo o tem, nekaj od tega, kar ve Tone Klepec, pa preberite na strani 2

Mi in Evropa

Obisk v treh tovarnah svetlobne opreme, na Češkem, v Vzhodni in Zahodni Nemčiji, je bil hkrati zanimiv in zaskrbljujoč - stran 5

20-odstotno gotovinsko povišanje plač je največ, kar si je naša delovna organizacija trenutno lahko privoščila, je zatrdil glavni direktor. Delnice pa smo si (tako kot še v marsikaterem podjetju) podarili v prvi vrsti zato, ker brez tega osebnih dohodkov sploh ne bi mogli povečati. Zakon o izplačilu osebnih dohodkov namreč zahteva, da se del povišanja izplača v obliki vrednostnih papirjev. Kombinacija z zakoni o družbenem kapitalu, o podjetjih in o vrednostnih papirjih (ki so med seboj v nekaterih točkah tudi v protislovju) pa je dala enkratno možnost, da se podeli delavcem delnice v precej večji vrednosti in s tem pospeši privatizacijo družbene lastnine. Vodstvo Saturnusa je skočilo na ta vlak, ki bo morda kmalu odpeljal, saj so spremembe zakonodaje že pred vrati. Vse podeljene delnice skupaj so vredne približno 35 milijonov din in z njimi smo zaposleni postali lastniki približno 10 odstotkov Saturnusa (po knjigovodski vrednosti).

ČAKAJOČ NA DELNIŠKO DRUŽBO

Delavci že lastniki desetine Saturnusa

Tozdi Saturnusa se bodo najkasneje do 31. marca organizirali kot delniška družba, so sklenili delavski sveti. Izdana pa so bila tudi prva potrdila, ki bodo kasneje veljala kot delnice. Saturnužani smo jih prejeli kot del povečanih osebnih dohodkov.

Vsak zaposleni je dobil delnice tiste temeljne organizacije (bodoče delniške družbe), v kateri je zaposlen. Delavci skupnih služb pa so prejeli delnice vseh treh temeljnih organizacij v razmerju, v kakršnem tozdi financirajo izplačila OD v skupnih službah.

Popolne pravičnosti, zlasti od tako nagle odločitve, ni mogoče pričakovati. Podelitev delnic gre izključno na račun poslovanja v mesecu avgustu in dobili so jih le delavci, ki so bili v tem mesecu zaposleni v Saturnusu za nedoločen čas. Delovna doba v Saturnusu ni prinesla nobenih razlik (oz. samo tolikšno, kolikršen je delež minulega dela v OD); praznih rok so zaenkrat ostali tudi upokojeanci. Popusti

za upokojeance in popusti glede na delovno dobo v podjetju bodo, v skladu z zakonom o družbenem kapitalu, uveljavljeni šele kasneje, ko bo podjetje ponudilo delnice delavcem v odkup.

Lahko v naslednjih mesecih pričakujemo še dodatna izplačila v obliki delnic? Kaj te delnice prinašajo delavcem? Kaj bo z njimi, če se zakonodaja spremeni? To so bila najpogostejša vprašanja na seji delavskega sveta DO, na katera so odgovarjali glavni direktor in člani kolegija. Kaj bo v prihodnjih mesecih, ni mogoče napovedati, ker še niso znane bodoče odločitve zvezne in republiške vlade.

Papirji, ki smo jih dobili zdaj, še nimajo lastnosti pravic delnic, dokler se ne organiziramo kot delniška družba. Dotelej torej ne bodo prinašali dividend, ne bo jih mogoče prodajati niti znotraj podjetja niti na prostem trgu, in vsak delavec Saturnusa tudi še ne bo imel tistih

pet stotink promila pravice do odločanja na osnovi lastništva kapitala. Kaj bo potem, je odvisno od zakonodaje in od odločitev organov upravljanja delniških družb. Kakršnakoli že zakonodaja bo, delnic delavcem ne bo mogla kar odvzeti, in kakršnokoli bo že poslovanje Saturnusa, delavci ne morejo ostati povsem praznih rok. Ko bo omogočeno trgovanje z njimi, jih bodo lahko bodisi prodali (vrednost bo seveda odvisna od razmerja med ponudbo in povpraševanjem, to pa od uspešnosti podjetja), bodisi kupili še dodatne in s tem povečali svoj delež v lastništvu podjetja in možnost sodelovanja v odločanju, je pojasnjeval glavni direktor.

Vita Cajnko

VODJA GOSPODARSKEGA SEKTORJA:

Kmalu prodaja internih delnic

Po 45 letih državne in družbene lastnine so delnice kot odkritje Amerike celo za vodilne državniške glave, kaj šele za »navadne« ljudi, ki smo jih kar naenkrat dobili pripete k plačilnim listom. Vprašanj torej kar mrgoli in nekaj smo jih zastavili vodji gospodarskega sektorja Tonetu Klepcu.

Nekateri pravijo: kaj naj s temi delnicami, dajte mi denar! Kaj je pravzaprav ta papir, ki smo ga dobili s septembersko plačo?

Delnica je dokument, s katerim se dokazuje delež lastništva nad podjetjem oziroma delež kapitala, ki ga je nekdo vložil v podjetje. Ker se vloženi kapital praviloma ne dviguje iz podjetja, lastnik navadne delnice nima pravice zahtevati izplačila dela kapitala, ki ga delnica predstavlja. Pri internih delnicah pa se lahko v statutu opredeli, da se delavcu izplača protivrednost, če zapusti podjetje in še v nekaterih drugih primerih. V Saturnusu status internih delnice še ni v celoti opredeljen, vendar ne načrtujemo gotovinskega izplačila. Predpostavljamo pa, da se bodo interne delnice prej ali slej spremenile v navadne delnice, ki se bodo lahko prodajale in kupovale na tržišču in ki bodo prinašale dividende, če bo ustvarjen dobiček in če bodo to omogočali razvojni načrti.

Slišali smo, da smo s temi prvimi delnicami delavci postali lastniki približno 10 % Saturnusa po knjigovodski vrednosti. Kako je bila izračunana ta vrednost?

Teh 10 % je približek, v resnici je nekaj razlik po posameznih tozdi. Tudi pri teh izračunih pravila igre še niso natančno določena. Običajno se vzame za osnovo zadnji zaključni račun. V prvih letošnjih mesecih je bila inflacija še visoka, za to smo vrednost kapitala revalorizirali. Če bi upoštevali izhodiščno nominalno vrednost, bi bil naš delež celo večji, znašal bi okrog 15 %.

Kakšna bo vrednost delnic kasneje, ko bodo naprodaj na trgu, zdaj ni mogoče napovedati. Ta vrednost je običajno odvisna od pričakovane donosa, od ocene perspektivnosti posameznega podjetja.

Septembra so bile delnice, kot del OD, obračunane na račun poslovanja v avgustu. Imamo pokritje za tako maso osebnih dohodkov?

Naš poslovni izid nam to omogoča, pustili smo si tudi nekaj rezerve, da ne bi zašli v težave in bili prisiljeni kasneje zniževati osebnih dohodkov.

V kolikšni meri naj bi se Saturnus privatiziral na ta način, skozi izplačilo osebnih dohodkov?

Naš cilj je, glede tega smo v vodstvu precej soglasni, da čimvečji del podjetja preide v last delavcev. Koliko bo mogoče razdeliti kot del osebnih dohodkov, je odvisno od naših poslovnih rezultatov. Pripravljamo pa se tudi na prodajo internih delnic, kar lahko storimo še pred formalno reorganizacijo, potem ko se bomo dogovorili, kakšni bodo odnosi med sedanjimi tozdi in skupnimi službami. Pri prodaji internih delnic bodo lahko prišli na svoj račun tudi upokojeanci, upoštevani pa bodo tudi popusti glede na delovno dobo v podjetju.

Komu bi pripadal iztrženi denar v primeru prodaje internih delnic - podjetju ali državi?

Če gre za novo pridobljeni kapital, če se torej s prodajo delnic poveča vrednost celotnega kapitala podjetja, ostane denar v podjetju. Če pa se prodaja obstoječi kapital, ki je zdaj v družbeni lasti, se vrednost celotnega kapitala podjetja ne spremeni, spremeni pa se lastninska struktura. Denar gre v tem primeru v vladni agenciji za prestrukturiranje in rekapitalizacijo.

Vprašanje, v kakšnih odnosih bodo delniške družbe, v katere se bo organiziral Saturnus, ostaja še odprto. Kakšne teoretične možnosti pa obstajajo?

STONE KLEPEC:

To bodo prave delnice

▶ Možnost, da bi se organizirali kot enovita družba z enim žiro računom in zgolj z internim ugotavljanjem poslovnih uspešnosti, smo že odpisali. Jasno je že, da bo vsak od sedanjih tozdov samostojna pravna oseba. Tu pa sta dve možnosti. Vsak sedanjji tozd lahko prenese pretežni del kapitala v delovno skupnost, ki potem kot holding družba vloži kapital v delniške družbe hčere in če je višina tega kapitala dovolj visoka (če ima tako imenovani kontrolni paket), lahko dejansko tudi upravlja z njimi. V tem primeru je torej moč koncentrirana v tej holding družbi.

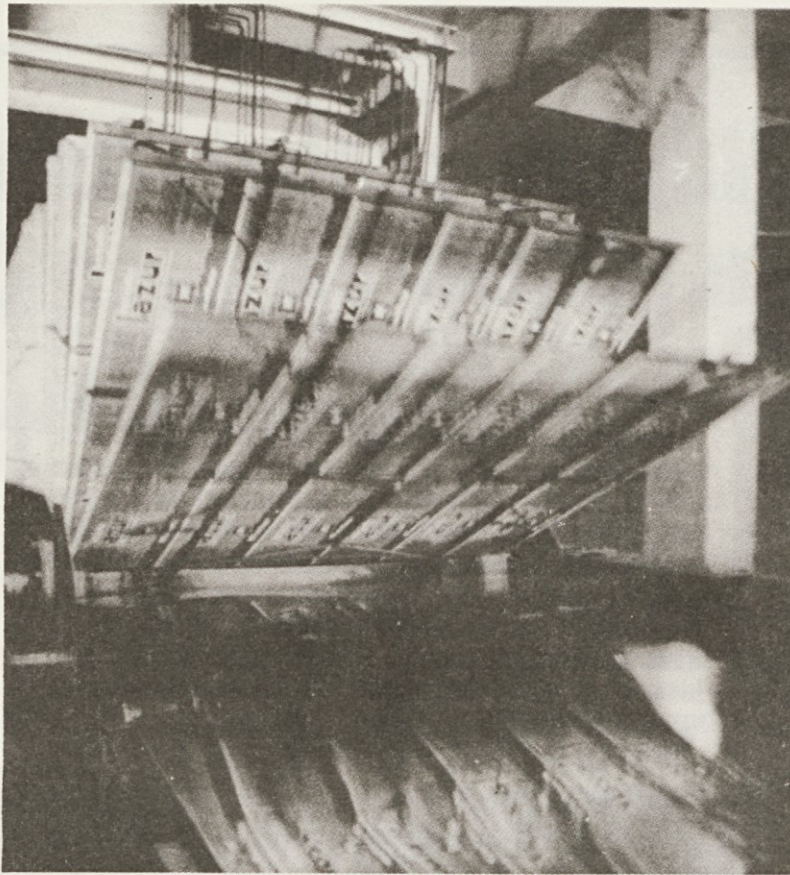
Druga možnost pa je, da trije sedanjji tozdi ustanovijo četrto podjetje, verjetno kot družbo z omejeno zavezo, ki zanje opravlja določene storitve. V tem primeru je vsaka delniška družba, sedanjji tozd, nadrejena tej četrti družbi, sedanjim skupnim službam. V njenem upravnem odboru sedijo lastniki oz. predstavniki delniških družb in upravlja jo z njo.

Glede na mnenja, ki jih zagovarjajo v tozdih, pride v poštev predvsem zadnja varianta. Pri tem pa se poudarja, da je treba odnose med sedanjimi tozdi tudi v bodoče vzdrževati na podobni ravni kot sedaj, kar se uredi v posebnih dolgoročnih pogodbah. Na primer: Finančna služba zdaj opravlja funkcije za vsak tozd posebej, hkrati pa štiti interese celote. Interes je, da podobno deluje tudi v bodoče, da torej presežke denarja v enem podjetju, do dogovorjene višine, lahko prednostno usmerja v druge družbe, pod enakimi pogoji, kot veljajo za bančne kredite.

Kako daleč pa so tozdi pri razreševanju medsebojnih lastniških vprašanj?

Vprašanje delitve premoženja se mi sploh ne zdi tako zelo pomembno za samo reorganizacijo. Nerazčističenih je nekaj vprašanj med Orodjarno in Embalažo, kar pa je mogoče rešiti samo z dogovorom. Nobenega drugega recepta ni. Isto velja za vprašanje pravic ustanoviteljev, ki naj bi jih imela Embalaža do Avtoopreme. Možen je le dogovor ali sodni spor, ki pa bi bil dolgotrajen in bi izčrpaval veliko energije vsem udeležencem. A to ni ovira, da se tozdi ne bi mogli organizirati kot delniške družbe.

Vita Cajnko

Plutal ne naroča več

Naša tiskarna že nekaj mesecev skoraj ne dela več za Plutal, ker je zahteval prenizko ceno, s katero Embalaža ne bi mogla pokriti niti stroškov. Poleg tega pa je bilo to podjetje eden največjih dolžnikov, ki Embalaži celo še zdaj dolguje več kot pol milijona din. Tako sta na seji gospodarskega odbora DO pojasnila komercialni direktor Andrej Lazar in direktor Embalaže Zvone Žepič.

Zanimanje med delavci Embalaže je razumljivo, kajti Plutal je bil leta in leta največji naročnik zunanjih storitev naše tiskarne, pa čeprav je v zadnjih desetih letih vztrajno zmanjševal obseg naročil pri nas in se obračal k MGK-ju. Tudi celoten obseg dela v tiskarni, ki ga merijo s številom prehodov kovinskih plošč, se je namreč vztrajno zmanjševal. Lani je bil že za tretjino manjši kot leta 1980, približno za toliko pa so se v tem času zmanjšala tudi naročila Plutala. Še lani je naša tiskarna opravila dobro tretjino vseh prehodov za Plutal; med storitvami za zunanje naročnike pa je bil delež Plutala kar 80 odstotkov.

Bolniki pod kontrolo

Zaradi suma, da nekateri delavci zlorablajo bolniški stalež, je že pred kratkim padel predlog, da naj vse bolniške odobrava le naša zdravnica, uvedejo pa naj se tudi kontrole na domu.

Prvi del predloga se je izkazal kot neracionalen, kar je obrazložil v.d. vodje splošnega in kadrovskega sektorja Drago Kasagič:

»Samoupravni sporazum o postopkih

in načinih uresničevanja pravic do zdravstvenega varstva določa, da ugotavljajo začasno zadržanost z dela za delavce zaposlene v OZD, zdravniki v zdravstvenih enotah, ki delujejo v teh organizacijah združenega dela.

Če delavec zbolj zunaj kraja svojega prebivališča oziroma zaposlitve in ne more do tega zdravnika, ugotavlja njegovo zdravstveno stanje zdravnik v najbližji zdravstveni organizaciji. Če ta zdravnik sodi, da obstajajo razlogi za odsotnost z dela, mora delavec v roku 3 dni obvestiti o tem zdravnika v OZD. Le-ta na podlagi dokumentacije ali kasnejšega pregleda ugotovi upravičenost do delavčeve odsotnosti z dela zaradi bolezni.

V Saturnusu so ti primeri dokaj redki in zdravnica vedno naknadno ugotavlja upravičenost do delavčeve odsotnosti z dela.

Večji problem predstavlja določilo na-

vedeno v prvem odstavku, saj je v koliziji z določilom istega samoupravnega sporazuma, ki pravi, da uporabniki pri uresničevanju pravic do zdravstvenih storitev svobodno izbirajo zdravstveno organizacijo in zdravnika. V kolikor bi kljub temu zahtevali, da se v naši ambulanti verificirajo bolniški staleži, ki so odobreni v ambulantah izven DO, bi to pomenilo le dodatno administriranje brez kakršnihkoli učinkov.«

Delavski svet DO pa je imenoval komisijo za kontrolo bolniškega staleža, ki jo vodi Dušan Marciuš, po enega člana pa imenujejo odbori za delovna razmerja iz vsakega tozda oz. skupnih služb. Kontrola bosta opravljal vodja in član iz tozda v katerem dela kontrolirani delavec. Komisija bo o svojih ugotovitvah poročala zdravnici obratne ambulante, ki bo presojala, če gre v resnici za zlorabo bolniškega staleža.

Aliber, Z. Robert:

The Handbook of International Financial Management

Ballon, J. Fobert:

Financial Reporting in Japan

Lazič, Radmila:

Priročnik o izplačilu osebnih dohodkov v internih delnicah in obveznicah s komentarjem o zakonu o izplačilu OD ter zakon o družbenem kapitalu / Radmila Lazič in Milena Pavlovič.

Strojnotehnološki priročnik / redaktor Hinko Muren, napisal Mario Jež, Ladislav Kosec

Debenjak, Doris:
Nemško-slovenski in slovensko-nemški slovar

Kraut, Bojan:
Strojniški priročnik

Volkswagen: The new transporter and caravelle: katalog.

Lischtschranken Gesamt-programm:
program optičnih brezkontaktnih sond.

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo:

komentar: Sindikalno varstvo delavskih pravic: priročnik za delo sindikalnih zaupnikov: Svobodni sindikati Slovenije.

Dmitrovič, Nikola:
Priročnik o zemljiški knjigi z obrazci / Nikola Dmitrovič.

Ettlin, A. Walter:
WordStar 5.5: Made Easy.

Sheldon, Tom:
Windows: Made Easy.

Berden, Andrej:
Predpisi o delovnih razmerjih: izziv delovnega prava.

Naspani v Evropo

Za tiste, ki morda še ne vedo: s 17. septembrom se je delovni čas za zaposlene v skupnih službah premaknil za eno uro. Na delo torej prihajajo med 7. in 8. uro, odhajajo pa med 15. in 16. uro. Sprememba je bila uvedena zaradi prilagajanja delovnega časa tistemu, ki ga imajo naši poslovni partnerji v tujini, sprejel pa jo je delavski svet skupnih služb. Sklep je bil zgolj (neobvezna) formalnost, kot je delničarjem na seji razložil glavni direktor, kajti nova zakonodaja daje direktorjem pristojnost, da sami sprejemajo take odločitve.

Najbolj cenjen izum je pocenitev

Brez kakega posebnega hrupa tečejo v Embalaži priprave na proizvodnjo nove pločevinke za kemične snovi, ki naj bi stekla konec prvega četrtletja prihodnjega leta. Zaenkrat gre vse po termiskem planu, je zatrdil Alojz Alič iz razvoja Embalaže. Dobaviteljem strojne opreme (avstrijski IGM v sodelovanju z več znanimi evropskimi proizvajalci strojev), ki bodo izdelali tudi prva orodja, so poslali zahtevane vzorce pločevine ter vzorce pločevink in palet, ki jih potrebujejo za izdelavo paletizatorja. V Zalogu, kjer bosta stali liniji za izdelavo obodov in pokrovov, so izpraznili prostor in uredijo potrebne priključke za stroje, ki bodo prispeli pred koncem leta. V strojogradnji pa so začeli izdelovati trakove za transport med stroji.

Če bodo linije delovale, kot je treba, bodo torej naši kupci iz vrst kemične industrije lahko klasične pločevinke za barve in lake začeli zamenjevati z novimi že čez pol leta. V Embalaži so se zavarovali, da tudi morebitni tehnični ali tehnološki spodrsrljaji ne bodo ogrozili preskrbe kupcev, saj bo stara linija v prehodnem obdobju še delovala.

In zakaj pravzaprav naj bi kemična industrija začela uporabljati novo vrsto pločevinke? Odgovor je skrit v prvem delu njenega imena. ECO pomeni ekologijo, ECO pomeni ekonomičnost. Prednost tega izdelka, katerega oblika je zaščitena tako v Jugoslaviji kot v tujini, smo v našem glasilu pred meseci že predstavili, a kratka ponovitev najbrž ne bo odveč.

Barve in lake dobi danes potrošnik v pločevinkah znane valjaste oblike s pokrovom, ki je vtisnjen v odprtino na vrhu. Široki zgornji obroč onemogoča, da bi se pločevinka izpraznila do konca. S prazno embalažo torej potrošnik odvzame tudi nekaj vsebine, ki onesnažuje okolje. ECO-CAN se zapira na drugačen način, zato tega obroča, ki ovira izlivanje, nima. Že samo to pomeni prihranek materiala, poleg tega pa je nova pločevinka narejena iz tanjše pločevine. Za njeno izdelavo se porabi 21 % manj pločevine, ki je največja postavka v končni ceni.

Seznam prihrankov pa se s tem šele začne. Nove pločevinke so rahlo konusne oblike, prazne se zato lahko zlagajo druga v drugo, kar občutno poceni transport, zmanjša pa tudi večne zagate s skladišči, saj je za skladiščenje ECO-CAN potrebno 70 % manj prostora. Pet praznih pločevink zavzame le toliko prostora kot dve polni. A tudi polne je lažje skladiščiti, ker so izdelane tako, da dno vrhnje trdno sede v pokrov spodnje. Prednosti s tem še ni konec, na kar je ob predstavitvi opozoril celo eden od kupcev. Dejstvo, da se pločevinke zlagajo ena v drugo, nudi kupcem tudi možnost dodatne avtomatizacije polnjenja, kajti podajati jih je mogoče na podoben način kot pokrove.

Da bi kupci lahko uporabljali ECO-CAN, bodo potrebne drobne prilagoditve orodij na njihovih polnilnih linijah. Poseg je preprost in razmeroma poceni, po njem pa bo mogoče na istih linijah polniti in zapirati tako nove kot klasične pločevinke. Lahko bi jih opravila tudi

Cenejši transport in lažje skladiščenje, to sta le dve, za naše kupce verjetno najprivlačnejši prednosti nove pločevinke, ki ji je videti, da je njen konstruktor, Alojz Alič iz razvoja Embalaže, pri njenem snovanju mislil praktično na vse. Predstavitve kupcem na gradu Strmol, ki je bil še nedavno zaprt protokolarni objekt, je bila zato skorajda bleščeča (če izvzamemo nekaj nepotrebnega okolišenja v zvezi s ceno). Pokazala pa je tudi, da bo treba v naslednjih mesecih s kupci rešiti še nekaj problemov - z voljo obeh strani in s prizadevanjem predvsem Saturnusa.

Zaradi njegove izredne skromnosti Alojza Aliča marsikdo sploh ne pozna, čeprav ta strojni tehnik dela v razvoju embalaže že 26 let. Zanj ni rutine-ima odprte oči za nove tehnične dosežke v svetu in tudi razmišlja, kako bi lahko izdelke izboljšali in pocenili. ECO-CAN ni njegova prva inovacija: med drugim je do podrobnosti zasnoval celo serijo vlečenih pločevink konusne oblike, ki so pred leti pozele nagrado na novosadskem sejmu. Za njihovo proizvodnjo bi potrebovali manj delavcev kot klasične, nič investicij, pa še prihranili bi (mi in kupci) pri skladiščnem prostoru in transportu. Žal pločevinke nikoli niso bile predstavljene kupcem.

servisna služba Embalaže, vendar so zdaj naši embalažerji bolj naklonjeni misli, naj bi, v izogib morebitnim kasnejšim pripombam, prilagoditve opravili sami proizvajalci polnilnih linij. Dogovorili so se že s tovarno De Vree, proizvajalko polnilnih linij, ki jih uporabljajo v Colorju, Belinki in Heliosu. Pri drugih naših kupcih je še treba zbrati informacije o opremi in se dogovoriti o tem, kdo, kdaj in za kakšno ceno bo privedil orodja. Meseci, ki še manjkajo do začetka redne proizvodnje, zlasti pa do začetka poskusne proizvodnje, ki naj bi stekla že kmalu po novem letu, bodo torej kratki. V tem času bo treba kupce res dobro seznaniti z nedvomnimi prednostmi, ki jih nudi ECO-CAN, in po možnosti tudi kar s posredovanjem Saturnusa organizirati tehnične prilagoditve. Škoda bi bilo namreč, če bi projekt zašel v škrpice le zaradi nepripravljenosti kupcev.

Saturnus proda polovico vse embalaže za barve in lake v Sloveniji, v Sloveniji in na Hrvaškem skupaj pa dve tretjini. Na prvi predstavitvi sredi septembra so bili le predstavniki kupcev iz teh dveh republik, čeprav bo treba ECO-CAN, če naj bodo zmogljivosti novih linij zapolnjene, brez dvoma ponuditi tudi drugim. Težko bi bilo pričakovati, da bo med kupci kar vidno vršalo od navdušenja nad novostjo, še zlasti, ker so jih dolgoletne izkušnje v jugoslovanskem prostoru naučile previdnosti. Vendar je bilo v zvezi z uporabnostjo nove pločevinke slišati zelo malo pomislekov, in na vse so naši embalažerji znali prepričljivo odgovoriti. Častno se je Saturnus odrezal celo ob nekoliko ironičnem vprašanju gosta iz Belinke, ki ga je zanimalo, če bo Saturnus, ko se že tako postavlja z načrtovanim uvajanjem sistema »just in time« v Avtoopremi, poslej sposoben dobavljati embalažo takrat, kadar jo kupci potrebujejo. Direktor Embalaže je dejal, da bodo nove linije z večjimi zmogljivostmi in krajšim proizvodnim časom prispevale tudi k hitrejšim dobavam.

Kupce še najbolj skrbi, kakšna bo cena, in od naše komercialne so hoteli slišati zagotovilo, da se bo prihranek pri pločevinki in delovni sili (linije bodo namreč visoko avtomatizirane), v resnici odrazil v nižji ceni - ali vsaj, da zaradi vlaganja v novo opremo ECO-CAN ne bo še dražji od klasične pločevinke. A pri nas podatka o ceni očitno ni tako lahko dobiti kot na primer pri Volkswagnu, ki že lep čas razglaša bodočo ceno novega golfa, čeprav bo na trgu šele čez debelo leto dni. Ko so gostje iz komercialnega direktorja Andreja Lazarja končno izvrtali izjavo, da bo nova embalaža cenejša, je to izzvalo veliko opaznejše navdušenje kot vse prej našteje prednosti skupaj. V inkriminiranih netržnih časih bi rekli, upajmo, da bo obljuba držala. Danes pa ni kaj upati - pločevinka bo morala biti konkurenčna, ali pa bo Embalaža s to investicijo, vredno 7 milijonov nemških mark, doživela krah. Sedanji izračuni pa kažejo, da bo s prodajo predvidenih količin novih pločevink mogoče pokrivati vse stroške, vključno z dolgom, ki ga bo treba odplačati v treh letih.

Vita Cajnkó

AUTOPAL
NOVÝ JIČÍN

NAŠA KONKURENCA PRIHAJA Z VZHODA

Če smo bili navajeni gledati na Vzhod kot na črno Afriko, je bila ta miselnost prenapeta in domišljava verjetno že v izhodišču. Danes pa bi bilo tako razmišljanje zaradi svojega uspavalnega učinka celo nevarno. Prej neprodušno zaprta gospodarstva si namreč snemajo plašnice in po njih stegujejo roke novih trgov in dobičkov željne Zahodne družbe, ki bodo dokaj toga in zastarela podjetja po vsej verjetnosti kmalu precej predelale.

Češki Autopal in vzhodnonemška Ruhla sicer danes po kvaliteti opazno zaostajata za Avtoopremo, pravi Danijel Gamberger. Doslej se namreč ti tovarni skorajda nista soočali z zahtevani po visokih kakovosti. Autopal prodaja večji del svetlobne opreme doma, precej pa tudi v Sovjetski zvezi. Proizvaja tudi hladilnike za avtomobile, ki so vgrajeni v vzhodnonemške trabante in wartburge. Proizvodnih zmogljivosti imajo za dve Avtoopremi. Tehnologije izdelave plastičnih paraboloidov sicer še niso osvojili, precej dobro pa obvladajo tehnologije za proizvodnjo kakovostnih kovinskih žarometov. Njihovi razvojniki se ukvarjajo tudi že z reflektorji prostih površin in homofokalnimi reflektorji. Autopal ima tudi veliko in dokaj dobro opremljeno orodjarno. V njej delajo na primer s tremi stroji za žično erozijo in dvema za utopno erozijo ter s triosnim CNC rezkalnim strojem; tudi oddelek za koordinatno vrtnanje in frezanje je dobro opremljen in urejen, prav tako štancarija...

Ruhla je še večji proizvajalec svetlobne opreme kot Autopal. Zaposluje sicer pol manj delavcev, približno 1500, izdelava pa približno 6,5 milijonov žarometov na leto, kar je trikratna letna količina Avtoopreme. Poleg tega delajo še druge avtomobilске svetilke in hupe. Svetlobno opremo prodajajo večji del na Vzhodu - njihovi največji odjemalci so Moskvíč, Wartburg in Trabant -, delajo pa tudi žaromete za golfa, sicer manjše količine kot Saturnus. Kar se opremljenosti tiče, zaostajajo za Saturnusom - za zdaj. So namreč tik pred združitvijo z Boschom, ki bo sliko hitro močno spremenil. Na ta račun so že

Levo: Autopal, celoten tovarniški kompleks, v katerem dela 3.500 ljudi; desno: Hella, obrat v Lippstadtu, eden od petih, ki jih ima Hella samo v Nemčiji. Hella ima tovarne v 12 državah na vseh celinah, v vseh skupaj je zaposlenih 16.000 delavcev, izdelki te firme pa se prodajajo v 132 državah.

MI IN EVROPA

Kaj profit - preživetje!

Nedavni obisk treh naših vodilnih, Jožka Čuka, Danijela Gambergerja in Andreja Lazarja, v dveh vzhodnoevropskih in eni zahodnoevropski tovarni svetlobne opreme je bil hkrati zanimiv in zaskrbljujoč. Ko je Vzhod iz davno pokopane podzavesti potegnil pojem profita, je namreč spoznal, da mu gre v resnici za preživetje; zato podjetja pojem konkurence omejujejo skorajda le še na vprašanje, kdo se bo prej in uspešneje povezal s kakšnim od uveljavljenih proizvajalcev iz razvitejšega dela sveta.

naročili nekaj novih strojev za oblikovanje paraboloidov in za napajanje. Po združitvi nameravajo proizvodnjo žarometov podvojiti.

Prihodnost obeh omenjenih tovarn je seveda v veliki meri odvisna od prihodnosti njihovih sedanjih kupcev. Dejstvo, da Ruhla prodaja na Vzhodu, kmalu ne bo več pomenilo posebne popustljivosti pri kvaliteti. Wartburg se že brati s Volkswagnom, v kratkem pa bo prevzel tudi proizvodnjo Oplove vectre. Trabant namerava prevzeti del proizvodnje novega modela golfa. Tudi Autopal bo v prihodnosti prisiljen bistveno izboljšati kvaliteto - če ne takoj za druge kupce, pa prav kmalu vsaj za Škodo, ki se spogleduje z več zahodnoevropskimi avtomobilskimi tovarnami, najverjetneje pa se bo povezala s Volkswagnom. Praktično ni več dvoma, da se bo prej ali slej tudi

Autopal »prodal« eni od uveljavljenih tujih tovarn svetlobne opreme.

ZAHOD NE POTREBUJE VEČ »ČRNCEV«

Danes pa je razlika med Vzhodom (vključno z nami) in Zahodom tolikšna, da so naši trije poslovodniki občutili ogled Helle, ki so jo obiskali v sklopu istega potovanja, skoraj kot selitev na drug planet. Imeli so priložnost, ki jo Hella doslej običajno ni nudila, da se sprehodijo po njihovih proizvodnih obratih in laboratorijih. Hella proizvaja raznovrstno svetlobno opremo za večino evropskih avtomobilskih tovarn, kot so BMW, Opel, Audi, Volkswagen, Ford, Fiat, Mercedes itd, pa tudi za nekatere japonske avtomobile, poleg tega pa še alarmne naprave, brisalce, spojlerje, pokrove za kolesa, volane, ogledala, priro-

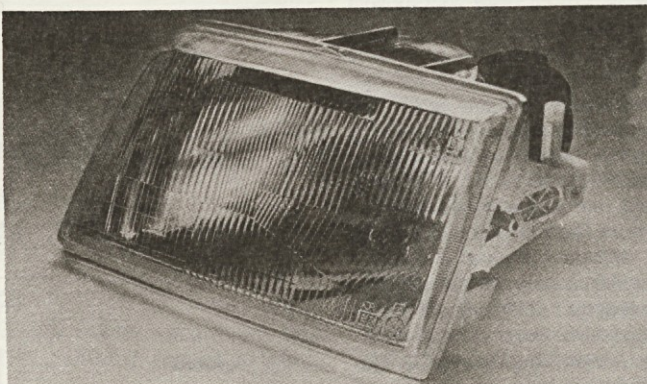
čne svetilke, orodja in še bi lahko naštevati. V njihovem več kot 100-stranskem splošnem prodajnem katalogu ne manjka niti konfekcija z znakom firme. Hella je ime, ki se prodaja.

Gostom iz Saturnusa so pokazali tovarno v Padderbornu, kjer imajo livarno in galvanizacijo, tovarno v Lippstadtu, kjer izdelujejo plastične in kovinske dele svetlobne opreme in sestavljajo v končne izdelke, ter kontrolne in razvojne laboratorije. Uporabljajo naj-sodobnejšo opremo in postopke; močan vtis je na obiskovalce iz Saturnusa naredil postopek litja cinkove legure, iz katere delajo polizdelke z izredno tankimi stenami, tako da z njimi na primer nadomeščajo običajno plastično ohišje meglenk. Proizvodnja je povsod visoko avtomatizirana in robotizirana; posebno impresiven je bil pogled na proizvodnjo v obratu plastike, kjer s 174 stroji izdelajo vsak dan milijon različnih plastičnih delov, v proizvodnih halah pa skorajda ni mogoče videti človeka. Roboti opravijo tudi večino dela v montaži.

Hella ogromno vlaga v razvoj, o čemer priča že velika stavba s 5.000 kvadratnih metrov površine, v katero so pred nedavnimi preselili razvojne in kontrolne laboratorije. Tam opravljajo vse raziskave, od raziskav materialov do konstruiranja in preizkušanja novih izdelkov, pri tem pa sodelujejo s fakultetami in drugimi znanstvenimi ustanovami. Konstruiranje s pomočjo računalnikov in računalniško vodenje proizvodnje ni tam več nobena posebna znanost, temveč običajen način dela.

Le s močno razvitimi lastnimi možgani lahko podjetje uspeva v svetu sodobne avtomobilске industrije, ki svojim dobaviteljem ni več pripravljena servirati niti tehnoloških niti oblikovnih rešitev na pladnju. Od njih ne zahteva več podrejanja, temveč partnerstvo pri kreiranju novih avtomobilov, katerih modeli se bodo v prihodnosti vedno hitreje menjavali. Tako je Saturnužanom dejal g. Jurgez iz BMW-ja, kjer so se tudi oglasili na kratek obisk, in še dodal, da bodo proizvajalci brez lastnega razvoja težko preživeli, če se ne bodo povezali z razvojno močnimi firmami.

Vitá Cajnko

V stroških neustreznosti na Vzhodu vodi nabava s 40 %, sledi ji prodaja z 20 %, pa razvoj in marketing, vsak z 10 %...

Nedavno se je sestel konzilij tozdrovskih predstavnikov za kakovost, ki naj bi izoblikoval skupne standarde storitev skupnih služb.

OBSTANEK EMBALAŽE: KAKOVOST

Na močvirju ne zidaš nebotičnika (II)

Ker se obstoječega stanja ne da objektivno oceniti in izboljšati drugače kot skozi kritičen pogled v družbo in čas, v katerem je to stanje nastajalo, sem pred nekaj meseci kritiziral polpretekle družbene odnose, katerih refleksi so bili tudi odnosi v gospodarstvu. Mutante tedaj nastalih lastninskih odnosov skušamo prav zdaj spreminjati.

Ker imajo lastninski odnosi še kako velik vpliv na uspešnost zagotavljanja kakovosti (kakovost dela človeka), za osvežitev spomina ponavljam isto vajo še enkrat - drugače, in se nameravam šele v nadaljevanju posvetiti rezultatom »Programa Q« - bistvu sestavka.

V zametkih novega družbenega reda se je ljudska in kasneje proletarska oblast, v svoji sintetični nezrelosti, znašla v krogu imenovanem Paradoks: v imenu humanosti je razdelila narodno bogastvo (kar ga ni uničila) med proletarijat, recimo med vse enako, po principu enako velikih želončev. Taka vladavina večine še danes izgleda na prvi pogled pravična. A ker je nadpovprečno ustvarjalna vedno le manjšina, nagrajevana enako kot manj ustvarjalni povpreček, je bila (naj bi bila) bolj ustvarjalna le za zdravje tistega organa, ki ga po dobri stari ljudski šegi moški vedno nosimo s seboj. Seveda je zato postala inteligenca neproduktivna, konkurenca uničena, napredka ni bilo in blagostanje za vse je bilo čedalje dalj. Princip enako velikih želončev se ni obnesel: večina je križala Kristusa!

Če sem zatorej v prejšnjem sestavku napisal v glasilo, kako samoljubno smo do nedavna severni Balkanci blodili po blodnjaku anarho-samoupravne gospodarjenja, in da nas razviti svet v tem ni kdove kako posnemal, se zgodovini pisje v tem času ni bistveno spremenilo. Zagotovo pa so se znotraj Embalaže nekatere stvari premaknile. Po številnih parametrih - na bolje.

Menda sem tedaj med vrsticami izlil svoje razočaranje nad notranjo organiziranostjo - na delovanje poslovnega sistema, češ da se ne ve dobro, kdo pije, kdo plača, in da še tisti, ki pije, ni neznansko žejen. Sicer naš poslovni sistem še vedno ne diha s sistemom zagotavljanja kakovosti, saj se ni v ničemer bistveno spremenil, je pa zato vsaj jasno, kako se mora spremeniti in obstaja radostno upanje, da se bo to zares zgodilo. Kako?

Zagotavljanje kakovosti, ki ga v Embalaži uvajamo pod imenom »Program Q«, je sinonim za ustrezno organizaci-

jo poslovnega sistema. Zadevo smo preplonkali od Zahodnjakov, ki pravijo da podjetje, katerega organizacija poslovnega sistema štima, ne zna delati slabih izdelkov. Če ne bi v preteklosti zanemarili zdrave kmečke logike, bi do tega zaključka prišli tudi sami - zdavnaj. Zahodnjaki so nam naredili še eno, omembe vredno uslugo: Pri študiju Vzhodnih gospodarstev so opravili analizo stroškov neustreznosti, ki jih povzročajo posamezne organizacijske enote, iz katere se lepo vidi, čemu je potrebno sistem zagotavljanja kakovosti graditi na nivoju poslovnega in ne le proizvodnega sistema. Dognali so, da v stroških neustreznosti na Vzhodu vodi Nabava: zbrala je zavidljivih 40 % (na Zahodu 15 %), sledi ji Prodaja z 20 %, pa Razvoj in Marketing, vsak z 10 %, potem je tu Proizvodnja s 5 do 20 %, in tako naprej. Saturnus je morda izjema samo v niansah, argumentirano ocenjevanje teh stroškov pa šele uvajamo. Na Zahodu so ta razmerja drugačna, predvsem pa je delež teh stroškov v ustvarjenem finančnem prilivu (pri nas: celotni prihodek) precej manjši.

Katera od teh spoznanj smo uspeli v Embalaži že vgraditi? Predvsem smo začeli učiti naše novorojenčke vzklirati: »ISO 9000!« še predno se naučijo reči Ata in Mama, in si zapisali v spomin Crosbyjeve besede: »Kakovost je preveč pomembna, da bi jo prepustili službam za kakovost!«. V tem smislu je nastala (in še nastaja) zbirka normativnih aktov - priročnikov za delo posameznih služb (navodil s poudarkom na informacijski regulativi), zbrana v Priročniku kakovosti, na katerih bomo zgradili naš nebotičnik poslovnega sistema. Ker Embalaža (enako kot ostali tozdrji) do sedaj sploh ni imela poslovnega sistema, ni imela osnovnih značilnosti podjetja, in zato ni mogla biti poslovni partner, gre za neke vrste novost - »konfederalno pogodbo« v sistemu Saturnus, s katero si bomo prilastili večji vpliv na vse poslovne funkcije, seveda le na operativnem nivoju. Gre torej za nekakšno podiranje Kitajskega zidu, ki ga je načela že Avtooprema.

Rezultati, ki jih delo na »Programu Q« že daje, so: pospravljanje podrejšja v lastnem Razvoju - dokumentacija je v fazi aktivne restavracije in bo v bodoče nastajala po vseh prvinah projektnega vodenja, ustanovljamo skupino za proizvodno avtomatizacijo in industrijske protokole; pripravljalne dejavnosti dobivajo nova pravila igre; v

proizvodnih dejavnostih uvajamo spremenjeno informacijsko regulativo, dograjujemo vzdrževanje in homologacijo merilne opreme, posebej pa se pripravljamo na uvedbo avtokontrole, ki bo v marsičem spremenila odnos do kakovosti. Torej gremo znotraj tozdrda s polno paro naprej.

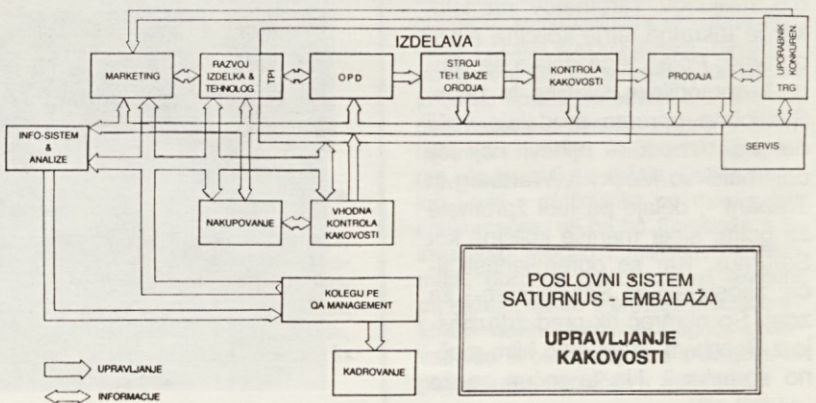
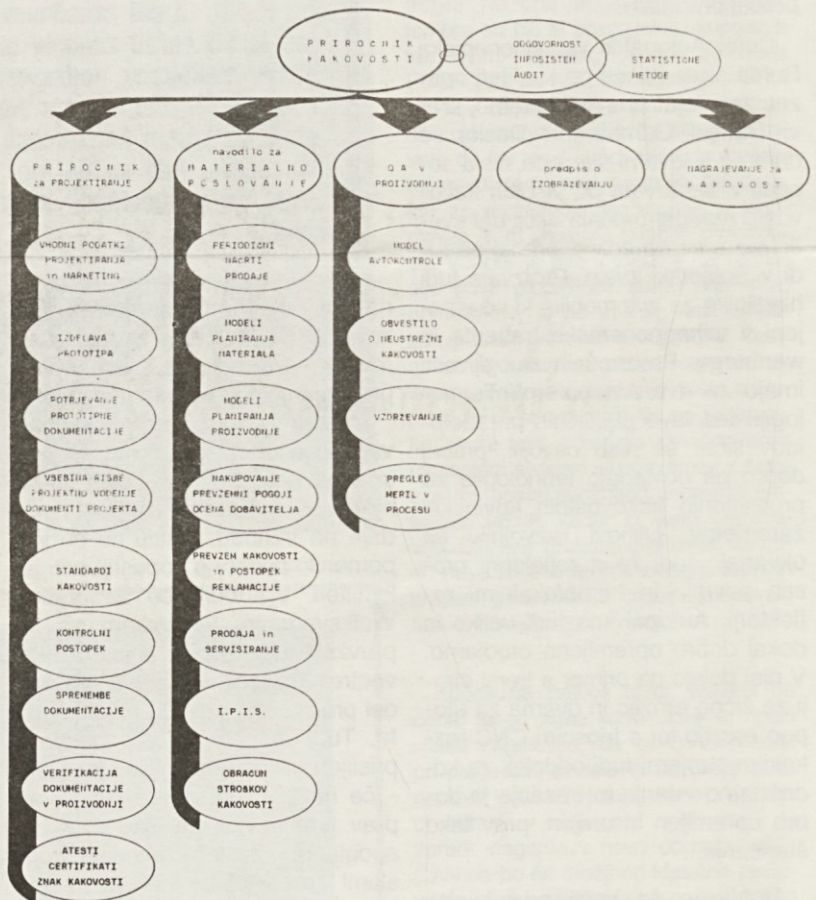
Žal pa se Kitajski zid okoli skupnih služb ruši počasi: ima pečat Zavoda za spomeniško varstvo. Le tu in tam je skozi razpoke že prodrlo nekaj dobre volje. V ta namen se je nedavno tega sestel konzilij tozdrovskih predstavnikov za kakovost, ki naj bi izoblikoval skupne standarde kakovosti storitev skupnih služb, in za katerega upam, da bo začete procese pospešil. Pri uvajanju sprememb tudi onkraj plotu ne nameravamo pozabiti na opozorilo gospoda Tsude s Tokijske univerze: »Veliko težav z odpravljanjem napak nastopi, ker opraviš že prvič ne naredimo dobro. Zato nam zmanjkuje časa za sistematično pripravo na jutri, za dvigovanje ka-

kovosti dela«. Osebo sem prepričan, da dr. Tsuda, ko v svojem širokem gledanju reče »delo«, še najmanj misli na proizvodnjo, temveč predvsem na storitve managementa, za katerega mora veljati, da so le spremembe gibalo napredka. Ne moremo si več privoščiti utečenih sistemov, ki se spremembam upirajo: če je bilo dvajset let v redu, ... V tem smislu noben naš organizacijski akt ni dokončen.

Nekateri elementi Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, mednarodna standardizacija za to področje, privzete izkušnje Zahodnjakov in nekateri že doseženi rezultati dajejo upanje, da bomo do konca leta uspeli, poleg dela skupnih služb, normativno urediti tudi področje izobraževanja in nagrajevanja, dosegli toliko zaželjeno kolobarjenje informacij, in se približali cilju, ki smo si ga zastavili: pridobiti mednarodni certifikat za zagotavljanje kakovosti po ISO 9001.

Edo Potočnik

DREVO NORMATIVNIH AKTOV ZA KAKOVOST

RAČUNALNIŠKA IZMENJAVA PODATKOV

Ali si z nami - ali pa te ni

ZNOTRAJ SMO DOBRO POVEZANI

Računalniška tehnologija je prodrla že na skoraj vsako delovno mesto v podjetju. V začetku uvajanja računalnikov je imelo podjetje en sam računalnik na kartice, po 10 letih je bilo 10 delovnih mest opremljenih s terminali, po 15 letih okrog 40 in po 20 letih že okrog 140 delovnih mest s terminali ali osebni računalniki. Če upoštevamo trende razvoja za srednje velika podjetja, lahko pričakujemo, da bomo imeli čez 5 let okrog 400 delovnih mest opremljenih s to tehnologijo. Ta oprema je na vseh saturnskih lokacijah povezana med sabo. Zelo raznolike in popolnoma nekompatibilne naprave je bilo in je še vedno potrebno med sabo povezati. Stopnja povezanosti je glede na potrebe uporabnikov različna. Na nivoju fizične povezave in s tem možnega prenosa podatkov imamo med

sabo povezane skoraj vse računalnike, kjer je za to potreba in možnost. Tako imamo povezane med sabo osebne računalnike z VAX-om in starim C18, računalnik za CAD preko PC-ja z VAX-om, postaje za registracijo del. časa z VAX-om... Ta vrsta povezav nam predstavlja našo lokalno mrežo. O odprti mreži bo govora v drugem delu tega prispevka.

NAVEZUJEMO STIK S SVETOM

Računalniške mreže znotraj podjetja običajno niso dovolj, ker s tem še vedno nimamo (računalniškega) stika z okoljem. To okolje predstavljajo:

- poslovni partnerji
- banke
- javne banke podatkov
- inštituti, knjižnice, univerze,...

Vsi ti subjekti seveda nimajo enakih računalnikov in bi neposredno lahko

komunicirali le po dva in dva med sabo, za kaj več bi se pa zadeva zelo zakomplicirala. Namreč, za povezavo dveh računalnikov je potrebna fizična povezava (npr. telefonske linije), potem komunikacijska oprema (modemi), zraven pa še komunikacijski software - programi, ki omogočajo komuniciranje med dvema računalnikoma. Vse to velja za povezavo dveh med sabo. Trije se morajo fizično povezati vsak z vsakim, stroški se podvojijo. Pri štirih se stroški potrojijo itd. Če pa upoštevamo, kako je z možnostjo pridobitve nekaj deset ali sto telefonskih linij in da so cene komunikacijske opreme včasih večje od cene računalnika, vidimo, da se na ta način ne pride daleč.

Zato je bilo zgrajeno javno omrežje za paketni prenos podatkov, ki se v Jugoslaviji imenuje JUPAK, v ZRN je to DATEX-P,... Bistvo tega omrežja je v tem, da omogoči komuniciranje kogarkoli s komerkoli ne glede na opremo. Praktično to pomeni, da mora vsak uporabnik JUPAK-a poskrbeti samo za zvezo med svojim računalnikom in računalnikom na pošti (JUPAK-om). Tako se torej zveza med dvema računalnikoma vzpostavi preko poštnega računalnika, ki poskrbi za pravo obliko komuniciranja.

Če jih med sabo komunicira več kot le dva, lahko pride do zmešnjave. To naj bi preprečili standardi na področju računalniške izmenjave podatkov. Avtomobilska industrija je vedno za korak pred ostalimi, kar se tiče zmanjševanja stroškov proizvodnje. Zato so tudi prvi začeli standardizirati obliko in vsebino računalniškega prenosa podatkov. Tako je npr. VDA - (Verband der deutschen Automobil-Industrie - Zveza nemške avtomobilske industrije) izdala svoj VDA standard, po katerem bomo tudi mi prenašali podatke. V zadnjem času pa se vse bolj uveljavlja splošen standard, ki ga podpirajo Združeni narodi, to je EDIFACT.

Ti standardi določajo, v kakšno računalniku razumljivo obliko bomo spre-

menili določen dokument (npr. fakturo, dobavnico, transportni list,...), ki ga bomo poslali partnerju tako, da ga bo njegov računalnik razumel in prevedel v obliko kakršno pozna partner. To naj bi veljalo za vse partnerje enako, v poštev pa pride samo med partnerji, ki se držijo istega standarda. Mi smo sedaj potisnjeni v standard VDA. Hkrati pa se pripravljamo tudi na EDIFACT. Saturnus so pred kratkim sprejeli v razvojno-projektno skupino pri Univerzi v Mariboru, ki jo vodi prof. Gričar. Skupina skrbi za stik z razvojem na tem področju, ker Jugoslavija poleg Albanije edina v Evropi ni vključena v razvoj EDIFACT-a in s tem postaja provinca tudi na tem področju.

Saturnus je dobil pred kratkim fizični priključek na JUPAK omrežje. Sedaj bo instaliran še potrebni komunikacijski software in s tem bodo postavljeni pogoji za računalniško komuniciranje s svetom. Vse to je bilo izvedeno, ker nas tuji partner že nekaj let priganja na računalniško posredovanje podatkov o transportih (dobavnice, transportni listi, ostali podatki o pošiljki).

V Svetu, pri nas redkeje, se veliko govori o JIT - proizvodnji brez zalog. To je le še en način, kako zmanjšati stroške proizvodnje (le kaj si bodo ti norci še izmislili, da nam bodo grenili mirno življenje). S pomočjo računalniške izmenjave podatkov med dobaviteljem in kupcem / proizvajalcem se doseže to, da ima kupec / proizvajalec podatke o naročenem blagu na svojem računalniku, praktično še preden je bilo blago naloženo na transportno sredstvo, in tudi naročilo lahko odpošlje »v zadnjem trenutku«, ker ve, da bo z njim sprožil produkcijo pri dobavitelju, če tudi ta dela brez zalog. In ker smo mi dobavitelji takšnim proizvajalcem, velja pravilo: ali si z nami ali te pa ni. Tega drugega si ne moremo privoščiti, zato pospešeno delamo na tem za marsikoga eksotičnem področju RIP - Računalniške Izmenjave Podatkov.

Franc Jerman

OBČUTLJIVOST MREŽE

Brez motenj ne gre

Stopnja pomembnosti računalniške mreže se je z njeno širitvijo močno povečala. Širitev računalniške mreže pa prinese s sabo tudi določene neželjene pojave, kot je na primer občutljivost na okolje. Mreža je zlasti občutljiva na elektromagnetne in električne sunke. Povezava računalniških naprav z okoljem poteka po dveh poteh - po nizkonapetostnem omrežju (220 V ali 380 V) in po podatkovnem omrežju (telefonski kabli, terminalski kabli, ...).

Najpogostejši vzroki za »padec« mreže so naslednji:

- na napajalni mreži (220 ali 380 V):
  - izpad el. napetosti
  - prevelika ali premajhna napetost
  - impulzi
  - prekinitve toka v mikrosekundnem področju
- na podatkovnem omrežju:
  - fizična prekinitev linij
  - prenapetosti
  - induktivne, kapacitivne...

Meritve v srednje velikem mestu v Zahodni Nemčiji pravijo, da so v enem mesecu tele motnje v električnem omrežju:

- 100 krat upad napetosti na 80 V nad 3 ms (milisekunde)
- 1 krat upad napetosti na 160 V nad 3 ms
- 10.000 krat napetostni impulzi nad 1000 V
- 50.000 krat napetostni impulzi nad 700 V
- 100.000 krat napetostni impulzi nad 400 V

Kar velja za nizkonapetostno (NN) mrežo velja tudi za računalniške kable. Pri nas podatki o škodah niso na voljo, za ZRN pa obstaja podatek za leto 87,

ko so zavarovalnicam prijavili 500 milijonov DEM škod zaradi direktnih ali indirektnih udarov strel. Upoštevajoč, da vsak drugi računalnik ni zavarovan, je bilo škode zaradi strel za okrog 1 milijardo DEM.

- v 80 % motenj na nizkonapetostni (220 V) in na podatkovni mreži
- v 15 % napačno upravljanje
- v 5 % slaba mesta v opremi, prostorih, programih,...

Vsakega od vzrokov, ki je bil kriv za izpad naše računalniške mreže, smo analizirali in poskusili odpraviti možnost ponovitve. Vseh možnih vzrokov za izpad mreže se ne da izločiti, lahko se pa omilijo posledice in sicer tako, da se že pri načrtovanju in gradnji mreže zavedamo možnih vplivov iz okolja.

Takšni preventivni ukrepi so:

- posebni električni vod za napajanje računalnika, s čimer smo izločili motnje zaradi vklapljanja / izklapljanja drugih uporabnikov (npr. varilnih aparatov, el. strojev...)
- temeljita ozemljitev vseh kablov, ki vodijo do računalnika
- zaščita terminala in računalnika s filtri, če gre signalni kabel iz ene stavbe v drugo stavbo
- inštalacija primerne komunikacijske opreme (modeme, muxe) ki prenese določeno količino motenj brez izpada.

Prekinitve električnega toka in s tem izpad mreže pomeni pri računalniku prekinitve programa. Podatki grede lahko v izgubo, v mnogih primerih pa nastanejo okvare tudi na opremi. Običajno je to povezano z rekonstrukcijo podatkov, ki pa vedno zahteva veliko časa. Kakšne probleme imajo ljudje iz računalniškega centra v Ljubljanski banki, na primer, pa ljudi v vrsti pred bančnim okencem ne zanima, ko dobijo odgovor, češ da »TERMINAL NE DELA«.

V Saturnusu je zelo razvejana računalniška mreža, saj imamo pokrite vse lokacije. Z obratom v Loškem potoku smo že vzpostavili tesno priključitev, operativno bo pa povezava začela delovati v kratkem. Pri tako veliki mreži je zato normalno pričakovati kdaj tudi pojav, da »terminal ne dela«.

ORGANIZACIJA PROIZVODNJE

Prilagoditev dela
človeku

V letu 1989 je Delavska univerza v Mariboru v sodelovanju z REFA inštitutom iz Darmstadta prvič v Sloveniji organizirala tečaj po verificiranem programu. Tečaj je potekal v šestih ciklih po en teden od oktobra 1989 do marca 1990, obsegal pa je snov prve od skupno štirih stopenj izobraževanja, kolikor jih obsega učni program REFA izobraževanja. Tečaja se je udeležilo 35 slušateljev z različnih podjetij iz cele Slovenije.

REFA zastopa stališča, da je naloga top managementa posvečati se konceptualnim vprašanjem, trgu, produktom, razvoju. Srednji management pa mora prevesti jezik top managementa v konkretno prakso v proizvodnji. Ome-

njena organizacija se torej ne ukvarja z razvojem in tehnologijo, temveč z razvojem študija dela in organizacijo proizvodnje, katere namen je racionalizacija proizvodnje.

REFA danes ne pomeni študija dela

s štoparico, kar je bilo značilno v šestdesetih letih, temveč združuje pojme, definicije, vprašalnike in razne metode, ki sistematično omogočajo boljšo organizacijo dela. Pri tem daje največji poudarek področjem, kjer je učinek na produktivnost lahko največji. Na primer: pri obdelovalnih strojih ali procesnih tehnologijah ni mogoče bistveno skrajšati proizvodnega časa, bistveno pa je mogoče skrajšati pretočni čas. V ta namen je REFA pri svojem delu in izobraževanju integrirala razne sodobne metode, kot so: analiza vrednosti, uporaba ABC metode za različne stvari, MTM metode in ostale, ki omogočajo večjo produktivnost, gospodarnost, rentabilnost in v končni fazi tudi konkurenčnost. Za pristop k reševanju problemov v proizvodnji je s področja študija dela vpeljala določene metode in postopke ter jih razvila v standardne programe, ki se izvajajo korak za korakom, da pridemo do željenega rezultata. Istočasno pa je razvila tudi enotno terminologijo pojmov, ki se uporabljajo pri študiju dela in s katerimi je omogočila dobro komuniciranje med ljudmi. Tako standardni program za ugotavljanje in zbiranje podatkov obsega predvsem podatke o časih (procesni časi), ki so potrebni za izdelavo, kontrolo, nagrajevanje, primerjanje in drugo. Pri

tem pa je pomembno, da so natančno določeni in da jih je mogoče reproducirati. To pomeni, da so podatki napisani (na primer v nekem delovnem sistemu) in da so delovni pogoji, ki so njihova osnova, znani oziroma opredeljeni. Ta način reprodukcije podatkov je pomemben zlasti v primerih, kadar pride do sprememb v tehnologiji, vplivu okolja in drugem.

Oblikovanje dela oziroma delovnih sistemov obsega več programov in je prilagojeno značilnostim procesa. Delovno mesto, delovni proces mora biti, poleg tega, da je gospodaren, tudi zdrav, varen ter ekološko primeren. Pri REFA vključuje razne veje znanosti, posebno ergonomijo, delovno pedagogiko in delovno pravo. Poseben pomen za oblikovanje dela ima ergonomija; REFA namreč postavlja v središče vsega človeka, ki ga je treba zavarovati pred možnimi kvarnimi vplivi delovnega okolja. Teži k takemu oblikovanju delovnih mest, ki ustrezajo telesnim meram človeka in njegovim sposobnostim. V preteklosti je veljal tak koncept oblikovanja dela, da se je moral delavec prilagoditi delu, ergonomija pa nam prinaša prilagoditev dela človeku. Organizacijsko oblikovanje procesa vključuje tudi menjavo dela oziroma delovnih na-

POZNATE SVOJ CILJ?

Tekst J. Urbanije lahko beremo kot navodilo, kako postati uspešen človek. Namenoma pravim »človek« in ne »delavec« ali »poslovnež«, kajti avtor poudarja nujnost sozvočja med cilji podjetja in življenjskimi cilji posameznika; pomembno pa je, zlasti kadar planiramo izrabo svojega časa, da upoštevamo tako svoje poklicne kot zasebne cilje. Seveda so tudi ljudje, ki nimajo nobenega cilja in kar ne vedo, kaj bi delali s časom; drugi se ciljev ne zavedajo jasno in se brezplošno zaletavajo sem in tja; tretji pa imajo jasen cilj in ga poskušajo doseči po čim bolj ravnih poti. »Navodilo« lahko seveda koristi le zadnjim.

Kdo je lahko trajno uspešen v poklicu? To ni »prilagodljivec«, ki se je pustil vpeljati svojemu dogoletnemu mentorju, niti »hazarder«, ki zna zgrabiti vsako priložnost, niti »karierist«, ki zna brezobzirnito izriniti druge. Uspešen je človek, ki mu je poklicno delo osebni cilj, ki razmišlja o koristnosti svojega dela in ki se zaveda svojih uspehov in neuspehov, možnosti in tveganj. Človek, ki se sprašuje, kako bi lahko koristil svojemu podjetju in sodelavcem, ki gradijo na njegovih rezultatih, in temu prilagodi svoje delo, je na dobri poti k uspehu, kajti za podjetje je dragocen in sodelavci ga iščejo.

OMEJITE SE
NA BISTVENE NALOGE

Človek lahko učinkovito opravlja le omejeno število nalog. Zato mora vsak pri sebi razčistiti, katera njegova opravila so bistvenega pomena za doseganje ciljev, katera lahko brez škode prepusti drugim in katera so sploh nepotrebna. Opredeliti mora ključna področja svojega dela, jih razčleniti in si za vsako področje redno (na primer tedensko) postavljati cilje in roke. Bistvenega pomena je, da si ne naloži preveč, kajti »en doseženi cilj vas bo bolj razveselil kot cela množica nedoseženih.«

IZKORISTI SVOJ ČAS -
POMEMBNO STORI PRED NUJNIM

Največ govori avtor o sistematičnem, vsakodnevnem planiranju dela, kajti vsi naši cilji, tako dolgoročni kot sprotni, so vpeti v čas. Neizkoriščen čas je za vselej izgubljen, pri čemer pa »izkoristiti« ne pomeni isto kot »biti delaven« ali »pridno delati«. Kriterij za izrabo časa je samo približevanje nekemu cilju. Avtor daje za (negativen) primer tako imenovane »workaholic-e«, bolešno delavne ljudi, ki z nenehnim delom okolici in

SKRIVNOST POKLICNEGA
USPEHANe hitite, čas
je dragocen!

Kar boste prebrali na tem mestu, je samo povzetek teksta Jožeta Urbanije, ki je bil decembra lani objavljen v Biltenu Zveze društev kadrovskih delavcev Slovenije pod dolgočasnim naslovom: Strategija osebnega razvoja in ciljna izraba časa. Vsebinska pa ni prav nič dolgočasna; gre za razumljivo, prijetno napisan tekst, v katerem pa tudi ne manjka predlogov, vprašalnikov in obrazcev, ki jih lahko neposredno uporabi večina delavcev pri svojem delu. Če ga preberete, se boste morda zamislili nad metodami svojega dela in se kdaj pa kdaj celo nasmehnili, ko boste našli svojo »sliko« v kakšni nerodni situaciji. Bilten imajo v kadrovskem sektorju Saturnusa.

sebi skušajo dokazati svojo pomembnost - praviloma pa nikakor ne sodijo med učinkovite in sposobne ljudi. Dodaja tudi kratek vprašalnik, s katerim lahko vsak pri sebi diagnosticira to bolezen.

Da lahko človek res izrabí čas, mora potem, ko je opredelil ključna področja svojega dela, razvrstiti naloge po nujnosti in pomembnosti. Avtor daje nasvet, ki si ga je sposodil pri Američanih: POMEMBNO STORI PRED NUJNIM! Pomembne stvari, ki so nepogrešljive za doseganje ciljev, so redkokdaj tudi »nujne«, zato jih radi odlagamo, kar pa lahko vodi k sesutju vseh naših prizadevanj. V zvezi z »nujnostjo« svetuje trezen premislek, kajti po takem premisleku se marsikdaj izkaže kot pretirana (lahko pa je celo izgovor za odlaganje pomembnih nalog, ki so težke); nujnost pogosto nastane zaradi našega odlašanja; pogosto lahko nujne stvari opravijo drugi namesto nas. (Ni torej brez soli šalljivo reklo: Če se mudi, se vsedi in počakaj!).

In ko smo že pri stvareh, ki jih lahko opravijo drugi, navedimo opozorilo, ki seveda velja toliko bolj, kolikor višje je posameznik na hierarhični lestvici:

Vodenje ni izvrševanje. Kdor vodi, dela ne izvaja, kdor delo izvaja, ne vodi.

ŠE NEKAJ NAVODIL ZA IZRABO ČASA

Čas je dragocen, vendar pa z njim ne smemo preveč skopariti. Vsekakor si moramo privoščiti čas za načrtovanje dela, kar vzame približno uro na dan - vendar pa se ta čas bogato obrestuje. Zelo razširjena je bolezen, da si ljudje določajo prekratke roke, kar vodi v stresse in občutke neuspešnosti. Vzemimo si za vsako dnevno nalogo četrto ure rezerve, in roku za vsako načrtovano nalogo dodajmo še 10 odstotkov. Privoščimo si tudi čas za odmor. J. Urbanič svetuje nekako tak urnik kot v šoli: tričetrt ure dela, nato 6 - 8 minut odmora z razgibavanjem, po treh takih etapah pa odmor za malico. Šefi pa naj si rezervirajo tudi čas za pogovor s podrejenimi - najmanj uro na teden.

Na koncu je zapisanih še precej nasvetov, kako lahko prihranimo čas, pri čemer avtor nesramno razkriva »skrite« slabosti (rajši na primer najprej pregledamo pošto, preberemo časopis ali opravimo kakšno lažje delo, kot da bi se lotili pomembne, a neprijetne naloge; pavzo najrajši naredimo takrat, ko se nam zatakne, kar je približno tako, kot če bi ustavili avto sredi klanca, ipd.). Ne pozablja tudi na pogosto živčno iskanje raznoraznih stvari, tekstov, navodil, namesto da bi uvedli sistematično beleženje podatkov. Tu so še dolgovozno telefoniranje, nepripravljeni sestanki, nepotrebna potovanja in še marsikatera vsakdanjost.

Čprav je tale povzetek kar izčrpen, branje teksta ne bo odveč. Vsebuje tudi čisto praktična navodila, vprašalnike za lastno testiranje, in obrazce za dnevne plane. Tudi to je prihranek časa.

log, da se odpravi monotonija, obremenitve istih telesnih delov in drugo. Pri tem se doseže večja fleksibilnost delavcev, inovativnost in manjši odpor do novosti v delovnem procesu. Zaradi spreminjanja delovnih mest (avtomatizacija proizvodnje, novi tehnološki procesi...), pa je potrebno delavce vedno znova izobraževati in jim omogočiti privajanje na nove tehnologije in naprave.

Kot je bilo omenjeno, REFA zavzema stališče, da je v ospredju vsega človek, ki pa ga je potrebno motivirati za delo. Motivacija za delo je odvisna od psiholoških prijemov, pa tudi od urejenosti delovnega sistema, v katerem delavec dela. Eden od pogojev za motivacijo je vsekakor plačilo za opravljeno delo: V ta namen je REFA v svojem programu razvila stopenjski program vrednotenja dela za posamezna delovna mesta v proizvodnji in vpeljala različne vrste nagrajevanja. Prednost programa vrednotenja dela je v tem, da posamezna delovna mesta, tudi tista, za katera prej ni bilo zanimanja, postanejo privlačnejša.

Glavni namen vsakega delovnega sistema je produkcija oziroma določen izdelek. Zelo pomembno je vedeti, kolikšni so stroški produkcije. Na REFA

inštitutu menijo, da je izdelava kalkulacij lastnih proizvodnih stroškov v domeni tehničnih služb, ker te najbolj vedo, kako nastajajo. Področje stroškov v glavnem zajema stroškovni obračun, kalkulacije za proizvode ter sistem kalkulacij pribitkov brez izračuna strojne ure in z izračunom strojne ure (vrednost strojnih ur za posamezne stroje in naprave).

Kot je bilo že omenjeno, se pri študiju dela uporablja tudi delovna pedagogika in delovno pravo. Z delovno pedagogiko se po ustreznem programu rešuje problem poučevanja in izobraževanja, ki je potrebno zaradi hitrega uvajanja novih tehnologij in postopkov. Delovna pedagogika obravnava tudi sistem izdelave navodil za pravilno opravljanje dela, da se doseže zahtevana kvaliteta, predpisani učinek in varnost dela.

Določanje časov izdelave imamo v naši temeljni organizaciji urejeno z WORK-FACTOR-jem. Nekatere druge novejšie metode bi bilo priporočljivo v bodoče še vključiti v program dela na določenih področjih, da bi dosegli boljšo organizacijo in večji učinek. V ta namen je v bližnji prihodnosti predvidena predstavitev znanj, pridobljenih na omenjenem seminarju, določenim strukturam v Avtoopremi.

Matija Selan

? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

Sprašujete - odgovarjamo

!!!

Milijarde za planince

Vprašanje: V septembru bo organiziran planinski izlet v Makedonijo. Baje se ga bo udeležilo okrog 40 ljudi, od katerih pa jih kar precej sploh ni članov DO Saturnus. Stroški, okrog 80.000 din, naj bi šli iz sredstev za propagando. Menimo, da v teh časih ni treba razsipavati z denarjem za takšna bratsko-pijančevanska srečanja. Sprašujemo direktorja Čuka, kdo je odobril ta sredstva. V primeru, da bo ta izlet realiziran, bomo organizirali štrajk in obvestili novinarje Dela. (Saturnužanke)

Odgovarja glavni direktor Joško Čuk: Letos praznuje planinsko društvo Saturnus svojo 20-letnico. Člani dru-

štva so zelo aktivni in so opravili veliko prostovoljnih akcij. Posebno požrtvovalno so se vključili v izgradnjo »Kresničke« na Veliki Planini. Opravili so vsa pripravljana zemeljska dela, sodelovali pri postavljanju objekta, pobarvali hišico ter izvedli še vrsto manjših del.

Na osnovi njihove vloge za finančno pomoč pri organiziranju planinskega izleta v Makedonijo sem se odločil za obliko pomoči iz sredstev propagande zaradi koristi, ki jih je Saturnus imel od Planinskega društva in zato, da bi društvo dobilo polet tudi v bodočih aktivnostih. Istočasno pa bo to tudi propagandna akcija za razširitev imidža našega podjetja, saj bodo udeleženci izleta nosili embleme Saturnusa.

Strinjam se, da bo zaradi splošne gospodarske situacije v bodoče takih »dotacij« vse manj. Nisem pa prepričan, da je štrajk primerna oblika za izražanje drugačnih pogledov v podjetju. Vesel bi bil, če bi anonimne »Saturnužanke« našle čas in pogum, da bi me na problem osebno ali preko samoupravnih organov opozorile.

Propaganda za naše luči

Vprašanje: Kako to, da v sredstvih obveščanja skorajda ni mogoče najti reklame za Saturnusovo svetlobno opremo, čeprav jo prodajamo tudi v trgovinah kot rezervne dele? Naših luči se nam ni treba sramovati, saj so kvalitetnejše od mnogih, ki so vgrajene v domače ali vzhodnoevropske avtomobile.

Odgovarja Andrej Lazar, direktor komercialnega sektorja: Izdelke Avtoopreme, to je svetlobna oprema za cestna vozila, predstavljamo trgu na različne tržno-komunikacijske načine. Seznanjanje potrošnikov in potencialnih kupcev naših proizvodov poteka na štirih področjih:

- oglaševanje v strokovnih in dnevnih časopisih ter radiu in TV
  - predstavljanje izdelkov na sejmihi
  - poslovno-športna prireditve Rally Saturnus
  - izvajanje izobraževalnih tečajev prodajalcev svetlobne opreme v maloprodaji
- Aktivnosti potekajo v okviru letnega plana propagandnih dejavnosti na vseh štirih področjih. Tako je za nami že poslovno-športna prireditve Rally Saturnus, nekaj tečajev za izobraževanje prodajalcev svetlobne opreme in Salon avtomobilov v Beogradu. Do konca leta se bomo udeležili še Severno-jadranskega sejma na Reki in nadaljevali z izobraževalnimi tečaji.

V strokovnih in dnevnih časopisih smo se v letošnjem letu pojavili že 84 krat. Poleg tega smo vključeni tudi v akcijo Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SR Slovenije »Kaj veš o prometu?«, ki poteka v sklopu akcije -10 %. S to akcijo se želimo približati najmlajšim bodočim potrošnikom naših izdelkov, to je učencem osnovnih šol.

PREJELI SMO

Skrinja ni bila pokvarjena

K temu pisanju me je spodbudilo vprašanje pod naslovom »Počitniški domovi«, objavljenem v Glasu Saturnusa, številka 6, avgust 1990. Menim, da je odgovor referentke za počitniško dejavnost pomanjkljiv. Zato bom napisala in pojasnila nekaj dogajanj in dejstev v zvezi z oskrbo, vzdrževanjem, upravljanjem in morda še čem v počitniškem domu Saturnusa v Kranjski gori.

V Saturnusu sem bila redno zaposlena 28 let, torej je popolnoma jasno, da sem še dandanes čustveno in drugače vezana na to delovno organizacijo. Zato verjetno tudi ni presenetljivo, da sem sprejela prošnjo in željo, ki jo je izrazila kadrovska služba, naj sprejem honorarno pogodbeno delo upravnice v omenjenem domu, kajti sem že upokojena. Po potrebnih formalnostih sem to nalogo sprejela in jo začela tudi vestno opravljati. Ne da bi si pripisovala zasluge za nešteto stvari, ki sem jih postorila, organizirala tako v prostorihi počitniškega doma kot za najboljše počutje gostov. Morda le to: v domu ni bilo pralnega stroja, osebno sem se zavzela, da danes je, s čimer je zagotovljena večja higiena, da ne omenjam ostalih lastnih prizadevanj, kot na primer v predstobi police za čevlje, ki so oštevilčene po sobah in podobno.

Toda, naj preidem k bistvu. Kdor je že bil v omenjenem domu v zadnjih dveh letih, najbrž dobro pozna hišni red. Ta mora biti, gostje pa naj bi ga tudi upoštevali. Hišni red je prilagojen resničnemu počitku in zadovoljstvu v počitniških dneh. Prav tako obstajajo pravila, med drugim, da ima ključ počitniškega doma upravnik, seveda, kadar je v njem. Ko ga ni, gostje dobijo ključ v Saturnusu pri referentki za počitniške

domove, kateri jih ob vrnitvi v Ljubljano tudi oddajo. Gost mora ob zapustitvi doma upoštevati vsa navodila, kot na primer izklopiti hladilnik in štedilnik, ne pa odviti varovalke. In tu je ključ odgovora na vprašanje v Glasu Saturnusa, številka 6.

11. februarja letos sem zapustila počitniški dom. Vse je bilo kot mora biti, prisostovala je tudi inventurna komisija (za kar obstojajo dokazi). V začetku julija so me ponovno prosili, naj avgusta opravim nalogo upravnice v domu. Prošnjo sem sprejela in jo 26. julija tudi potrdila tovarišu Milanu Pavlihi. Isti dan pa sem bila tudi obveščena od omenjenega tovariša in referentke za počitniško dejavnost, kaj se je pravzaprav v domu v Kranjski gori zgodilo okrog 1. maja, ko mene tam ni bilo. Po 1. maju 1990 sta Marjan Kunej in referentka za počitniško dejavnost, ko sta odšla v dom, ugotovila, da se je pokvarilo 52,5 kilogramov mesa v hladilni skrini, ker ta ni delala. Vzrok: nekdo od gostov je namreč po zapustitvi doma, poudarjam, da mene takrat v domu ni bilo (spet so za to dokazi), odvil vse varovalke. Posledica tega je bila, da je skrinja nehala delovati in meso se je pokvarilo. Da je bilo to veliko in skrajno neprijetno delo za mene in kuharico Vidrih Anico, ko sva 30. julija prispeli v dom, da pripraviva vse potrebno za dopustnike, mi ni treba posebej poudarjati, saj sva temeljito čistili in zračili tako opremo kot shrambni prostor živil cela dva dni. In ob tem neprijetnem in smrdljivem opravilu sem razmišljala, kdo neki je storil to »napako« (odvil varovalke). Ker mi človeška radovednost ni dala miru, sem vprašala v Saturnus in dobila odgovor, da je to storil tovariš Rado Raguš. Naj mi bo oproščeno, kajti ni namenjeno njemu, toda nikakor še da-

nes ne morem razumeti, da lahko nekdo stori, pa čeprav nenamerno, takšno malomarnost...

In ker po mnogih letih ponovno pišem v glasilo, ki ga še vedno rada in redno prebiram, si bom vzela še nekaj vrstic. Vse dokler so skrbeli za vzdrževalna dela v domu v Kranjski gori vzdrževalci Saturnusa pod vodstvom Francija Ostermana, ki je z razumevanjem prisluhnil sleherni prošnji upravnice v prid domu in gostom, nisem imela tehničnih težav. Ko je vzdrževalna dela prevzel zasebnik Valter Frolja, za obdobje približno enega leta, »opravljena« tehnična opravila še zdaleč niso bila primerljiva z vestnostjo in strokovnostjo (!) Saturnusovih vzdrževalcev.

Urice in dnevi v kranjskogorskem domu z delavci Saturnusa, ki so bili moji gostje, so bili v večini prisrčni, prijetni in razvedrilni. Žal pa ne morem to zapisati za skupino nadebudnih mladeničev - judoistov, ki so pod vodstvom trenerja Vojka Roglja imeli »uraden« trening od 19. do 26. avgusta 1990 v Kranjski gori in so domovali v Saturnusovem domu. Preveč strani vašega in »mojega« glasila bi zapolnila, če bi hotela napisati vse, kar so počeli neprijetnega in predrznega. Vse sem mirno prenašala, nekajkrat sem jih le prosila, na vendarle upoštevajo predpisani hišni red in čistočo ter enkrat opozorila. Toda - vse je bilo bob ob steno. Razgrajali so celo po 23. uri, ravnali s sanitarijami, opremo v sobah in ostalimi skupnimi prostori objestno in s takšnim ravnanjem kršili vsa hišna pravila in motili ostale goste. In to so počeli športniki - judoisti - ki naj bi bili primer zdravega duha v zdravem telesu v prečudovitem kranjskogorskem okolju.

In ob koncu - tudi če z vami, Saturnužani, ne bom več preživljala prijetnih trenutkov v vašem domu v Kranjski gori, mi bodo ostali spomini, ki so bili največkrat prijetni, tovariški in iskreni.

Hvala in lep pozdrav!

Še vedno vaša MILKA KRAJČ

Ludvik Dornig

Rib, da te kap

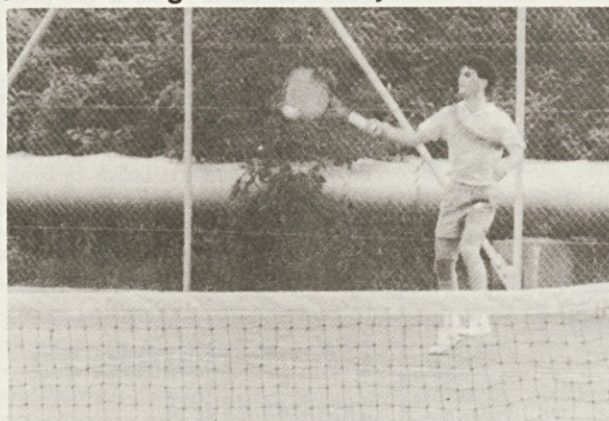
Jesenski turnir za člane ŠRD

Ni dvoma, tenis je trenutno šport številka 1 v Saturnusu, ki privablja največ ljudi. Blizu 60 naših delavcev in njihovih otrok se je prišlo pomerit na jesenski turnir. Sekcija se je na zaključno prireditve, ki je bila v soboto, 22. septembra, pripravila, kot da bi hotela z njo nadomestiti Dan Saturnusa, ki ga letos ne bo. Za hrano so poskrbeli naši ribiči, ki so v ta namen menda pridno ribarili teden dni. Lačen res ni ostal nihče, pa čeprav se je tistega dne nabralo ob igrišču na Letališki več kot 50 ljudi.

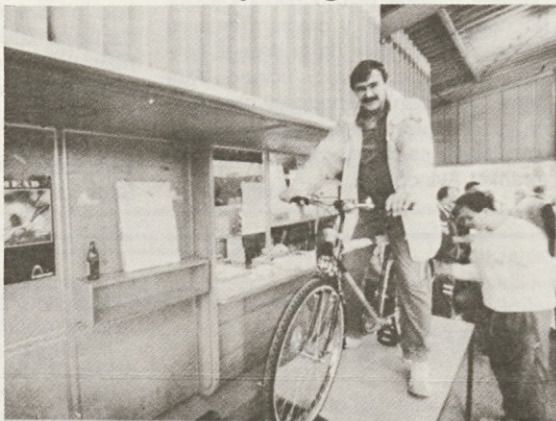
Tenisači so najbolj nestrpno čakali, če se bo pojavil tudi kateri od povabljenih vodilnih, in potihoma upali, da bo vsak prinesel s seboj vsaj eno luč za tako željeno osvetlitev igrišč, za katero sama sekcija seveda nima dovolj denarja. Prišel je sam Jožko Čuk; zelo je pohvalil saturnuške ljubitelje tenisa za opravljeno delo, igrišče je namreč zgledno urejeno, prav tako pa tudi okolica, ki je postala pred kratkim bogatejša še za en tobogan. Luči pa ni prinesel, pač pa je celo odnesel en par meglenc, ki ga je zadel na srečolovu.

Srečolov ni bil kar tako, menda je bilo vsega skupaj čez 100 dobitkov, vsi pa so čakali na glavnega, kolo - novo, bleščeče, z eno samo napako: zadel ga je lahko samo eden.

Prvi za Dornigom: Marko Kralj

Tudi to je zmaga: dobitnik kolesa

Odločitev je padla. S splezalcem Vanjo Furlanom sva se odločila za severno smer Nesthorna. S končno izbiro smeri pa sva še počakala, dokler si stene ne ogledava od blizu.

Počasi in brez skrbi se voziva proti Švici. Oba sva vesela in zadovoljna hkrati, ker greva avanturam nasproti. Po dveh dneh prispeva v manjše mesto Brig. Sobota je in pozno popoldne, trgovine so v glavnem že zaprte. Mesto skoraj dvakrat prehodiva po dolgem in počez, preden najdeva trafiko, v kateri kupiva zemljevid območja, kamor sva namenjena. Zunaj mesta si poiščeva prostor za prenočišče. Med drevesi si razpneva mreže in mirno zaspiva.

Zjutraj si skrbno pripraviva nahrbtnika, se najeva in počasi odpraviva proti gondoli. Gondola nama prihrani dve uri hoje. Čaka naju še štiri ure hoje do kočice in še dve do vznožja stene. V koči prespiva samo eno noč, ker je prenočišče zelo drago.

Odločiva se, da bova zvečer vstopila v steno. Toda vreme je slabo, zato se vrneva v dolino po šotor, spalnici vreči in ostalo kramo, ki jo potrebujeva do konca tedna. Naslednjega dne si postaviva šotor sredi ledenika in čakava na izboljšanje vremena, medtem pa si do podrobnosti ogledujeva steno z daljnogledom in si beleživa najboljše prehode.

Po treh dneh se končno odločiva za vstop. Opremo skrbno izbereva in jo skrčiva na minimum. Skuhava si še čaj in kavo in odrineva. Ura je devet zvečer: ob pol enajstih pa sva že pod steno. Tedaj se pošteno vlije. Brez besed si oblečeva anoraka in si začneva pripravljati in urejati opremo. Ob enajstih sva nared, da vstopiva. Ko se počasi dvigava, tudi dež pojenjuje. Noč je idealna za ledeno plezarijo. V prvih 300 metrih se naveževa samo enkrat, kjer je naklon ledu 75 stopinj, sicer pa solirava, ker naklon ne presega 60 stopinj. Ob treh zjutraj prideva do skalnatega dela. Še vedno je trda tema. Za naslednjih 20 metrov višine porabiva polni dve uri. To je ključno mesto smeri v skali. Ocenila sva ga s

PLEZANJE

Prvenstvena smer v steni Nesthorna

VI+A. Z jutrom sezujeva dereze. Prične se prelepa plezarija po granitnih ploščah. Težavnost: ves čas okrog V. stopnje. Po 400 metrih granita morava spet nataktniti dereze in prečiti ledeni ozebnik. Po nekaj poskusih ugotoviva, da brez tehničnih pripomočkov ne bova mogla prestopiti v ozebnik. Narediva nihajno prečko. Zdaj naju čaka še ključno mesto v ledu. Naklon 80 stopinj. Pozno popoldne je in sneg je zaradi zvišane temperature postal mehak. Tudi ta detajl sva plezala kar dolgo. Potem se stena položi. Do vrha je še kakih 200 metrov snežišča, naklona do 60 stopinj. Spet se odveževa in solirava. Na vrhu sva ob šestih popoldne. Zagrne naju megla, ki naju spremlja vse do jutra.

Za vsako plezanje, še posebej pa v Alpah, velja, da se smer konča šele v dolini. Pričela sva sestopati; po sto metrih sva se odločila za spust ob vrvi. Zaradi megle sva zgrešila sestop po vzhodni strani. Kar naenkrat sva se znašla spet v severni steni. Počasi se je začelo mračiti, začelo pa je tudi snežiti. Imela sva samo še eno napol iztrošeno baterijo, ostale tri sva že porabila. Po vrvi sva se spuščala vse do tretje ure zjutraj, dokler je baterija še gorela. Čeprav je bil položaj nemogoč, sva bila prisiljena bivakirati. Bivak sva si uredila na 20 cm široki poledeneli polici na višini 3200 metrov. Zabila sva samo en klin, ker več ni bilo mogoče, in nanj obesila vso opremo. Midva sva bila privezana na vrvi na koncu spusta. Nekako sva se skobacala v bivak vrečo, pokrila pa sva se še z alufolijo. V takem položaju sva prenočila do jutra.

Z jutrom je počasi nehalo snežiti, midva pa sva nadaljevala s spusti vse do poldneva. Šele tedaj sva si Janko oddahnila. Bila sva spet ob vznožju stene. Za sestop, enako kot za vzpon, sva potrebovala 18 ur. Naredila sva 16 50-metrskih spustov ob vrvi. V steni sva pustila vse kline (6), vse pomožne vrvice, en cepin in en ledni vijak, plaz pa nama je odnesel še bivak vrečo.

Nesthorn je visok 3824 metrov, severna stena pa je visoka 900 metrov. Smer, ki sva jo preplezala, je prvenstvena, ocenila sva jo z ED VI+A1 80 stopinj, imenovala pa sva jo smer Jeffa Haleya.

Zvone Požgaj

REZULTATI:

- 1. Ludvik Dornig
- 2. Marko Kralj
- 3. Edo Lampič
- 4. Tadej Vokal

Dekleta:

- 1. Katja Kovač
- 2. Savina Goličnik
- 3. - 4. Karmen Kozolič
- Zdenka Kregar

Dečki:

- 1. Roman Podovnik
- 2. Grega Prebil
- 3. Edo Rešetar

Tolažilna skupina:

- 1. Andraž Vokal
- 2. Igor Perne
- 3. -4. Peter Lampič
- Marjan Susman

Prvi med ženskami: Katja Kovač in Savina Goličnik

Prehodni pokal Saturnusa

Ta ekipni turnir se je 7. in 8. septembra odvijal prvič, čez nekaj let pa bomo, upajo tenisači, že govorili o njem kot o »tradicionalnem«. Za prvič je bila udeležba dovolj dobra, nastopilo je 10 ekip iz 6 podjetij: štiri iz Saturnusa, dve iz Žita, po ena iz Yulona, Toplarne, Intertrade-a in Kliničnega centra. Na vse udeležence je naše igrišče, ki je dobro vzdrževano in ima tudi urejeno okolico, naredilo dober vtis. Prehodni pokal je šel v Žito, ki sta ga zastopala Miha Ham in Marko Svetina, druga je bila ekipa iz Intertrade-a, tretja pa ekipa iz Saturnusa (Ludvik Dornig in Edo Lampič).

GOBARSKA

»Včeraj sem pa nabral košaro cigančkov.«
 »Koliko jih je pa bilo?«
 »Za 1500 bekerelov!«

SREČNEŽ

»V ljubezni imam pa res stransko srečo.«
 »Kako pa to? Saj sploh nisi poročen.«
 »No, saj prav zato.«

Znanstvenik se hvali svojemu prijatelju:
 »Izumil sem računalnik, ki ima že nekatere človeške poteze!«
 »Menda ne boš rekel, da zna misliti?«
 »To ne. Toda-če naredi napako, jo pripiše drugemu računalniku.«

KADROVSKE SPREMEMBE

AVGUST

PRIHODI
 Mitar Pejović
 Primož Štor
 Andrej Žontar
 Rok Jenko

EMB d. č.
 OR prip. d. č.
 EMB
 AO prip. d. č.

ODHODI

Darinka Borenović
 Justin Grum

EMB
 EMB-Zalog upokojen
 EMB upokojen
 AO
 EMB-Zalog
 EMB
 inv. upokojen

Boris Trampuš
 Nadžefija Baltić
 Ljiljana Mitrovič
 Feliks Peskar

	H URSTA PREPROGE	ANGLEŠKI FILOZOF JOHN	DELAVSKI SVET	KONJICA	BOKATI JASTREB	DELO TIAČANOV	OTOK V SREDNEM MORJU	RUŽOTA Z GRAHOM	VASLOV ITALIJAN. POSILANCEV	DEDEK (PRIM.)
RIMSKA 5	STVARNOST DESNIČNOST	ANGLEŠKI DRAMATIK JOHN	HOK. KLUB IZ CELOVCA IT. SLAD. ARRIGO	NESTO V TURČIJI ALB. TISKOV. AGENCIJA						
ORIENT. OURASEK					GERMAN. OREL	GL. MESTO EGIPTA BABJE PŠENO				
DALMAT. ŠAJINEC			NOVI SAD	NADSTROPJE OCENITEV			BERLIS ŠVEDSKI SMOČAR JONAS			LUKA V ALŽIRIJI
JUDOVSKI JEZIK					UDATICA AN. LET. DRUŽBE ČEŠKI ŠAHIST VLASTINIL	DAVEN PAPEŠOVA PALAČA V RIMU				
NAJDAŠKI LEDENIK V ALPAH					PREGLEDNIK NABORNIK STRONCIJ					
SPLITSKI VOŠČAR RADJA			GR. BOGIN. ŽORE DEKA V BOSNI		SAMSONOVA LJUBICA ANTIČNI NIN					
GORA V ŠVICI		MEDENA ROSA	MEDI. POMČI V 2. SV. VOJNI BOL. PISATELJ PELIN			TRST BVA OD TREN SOTENIC V GR. MITOL.		EMIL KNOVAK LUKA V ALŽIRIJI		
SEME NIŠČE					PROPELER ANDREJ JARC				PISANA ŽOLNA	ZVEZDA LAT.
NAJSTAR. PREVOD BIBLIJE				ERDELSKI POLITIK	JUŽNO- AMERIŠKA ORJAŠKA KAČA					
PLANET VENERA					NEVI. SLAD. BRAHMS KRAJ, UTER SO SAKRALI GROVNIČE					
GLAS SATURNUSA	SOSEDNJA DRŽAVA	AKTIVNOJ PISANA BOMBAJNA TKANINA		BEOGRAD JUDOLFOVO ŠTEVILO	DEKA V ANGLIJI HRV. GORALEC ANTUN			AMERICAN TELEPHONE GLAVNATA PIŠČAL		
ZAČETNICI HIVNAŠKEGA PRAVNINKA KIBBEKA		RT V SPANIJI	GOROVJE V GRČIJI LADJA ZA PREVOZ TERO ČIH GORIV					AVAR ŠTEVILO Z IMENJANIČA.		
DEKADNI DELEŽ, KI PRITEVA OD LASNIČE						DEL. FOTOG. APARATA TOVARNA V BEOGRADU				
OTOK V OTOČJU TUAMOTO				ANTIČNO TEŽKO METALNO OROŽJE				SCHÖNLIK KELTOV	PREGREJENA SVALJICA NA JABJI	ELEKTRIČ. MORSKA RIBA
MESTO V FRANCIJI				NEV. TURŠKA DOLŽ. NERA ŽENSKO IME		GABEL A, SABLJARKA VILLO RIN. LEGIJE				
RAČUNICI SI. OPERNE GA TE VORIS FILIPVIČA		URSTA IGRE S KARTAMI I. JUDSKA TEHNIKA						KRAJ FOD PRUŠKO GORO		IRIDIJ
ŠLOVENSKI PISATELJ SALJEZ										ČRTA
OURASNA VRTNJA OMETICA										

Saturnužani in avto-šport

Pod tem soncem ni nič novega. Naš novo-pečeni AMD obljublja članom skiring; stari (po stažu) Saturnužani pa se še spominjajo podobne prireditve izpred skoraj dveh desetletij.

Aprila leta 1972 (v zlatih časih dolgih sneženih zim) je ŠRD Saturnus organiziralo tekmovanje, imenovano Ski-rally. Takrat je bila smučarska sekcija precej aktivna, ljubitelji avto-moto športa pa so tudi želeli priti na svoj račun. Nekaj je bilo takih, ki so celo že imeli nekaj izkušenj; dve posadki sta se že nekaj let prej s starima avtomobiloma udeležili rallyja veteranov. Na saturnuškem ski rallyju pa so posadke tvorili pari voznik - smučar. »Proga« je tekla od Ljubljane do Planice, kjer so svoj del naloge opravili še smučarji. Ceste seveda niso bile zaprte, zato pa so organizatorji sprejeli stroga pravila, kdor ni upošteval prometnih predpisov, je bil diskvalificiran. Postavili so tudi skrite kontrole na nekaterih mestih, in diskvalificiranih je bilo več kot uvrščenih. Čeprav je bila stvar zamišljena za zabavo, so povabili tudi predstavnike AMZS, da so dali nekaj strokovnih nasvetov.

Podvig so avtomobilisti, takrat že organizirani v avto-moto sekcijo športnega društva Saturnus, v nekoliko drugačni obliki ponovili tudi naslednje leto, ko so izpeljali Trim-rally po Dolenjski in Beli krajini. Sopotnik ali sopotniki (lahko jih je bilo tudi več) so morali na določenih mestih med potjo izvesti nekatere vaje (npr. dviganje na drogu, streljanje z zračno puško) in menda jim nikjer ni manjkalo gledalcev iz vrst sodelavcev. Avtomobile (največ je bilo fičkov, vmes pa tudi amiji, škode in še kakšen 1300, ki je bil takrat že kar »mašina«) so nekateri udeleženci skrbno sfrizirali. Nagrade pa menda tudi niso bile

kar tako, na ski rallyju je na primer zmagovalec dobil dve zimski gumi.

Interni rally je bil še enkrat organiziran ob Dnevu Saturnusa leta 1978 v Zajčji dobravi. Sicer pa so te prireditve že prej prerasle okvir naše delovne organizacije; v sodelovanju s Slovenija avtom je bil že leta 1974 izpeljan ABS rally (rally avto branže Slovenije) na Polževem, na katerem so sodelovale v glavnem vse delovne organizacije, ki so se ukvarjale s prodajo ali proizvodno avtomobilov ali avtomobilskih delov. Takrat je bil sprejet tudi sklep o ustanovitvi AMD Slovenija avto, v katerega so se včlanili v glavnem tudi vsi ljubitelji avtomobilskega športa iz Saturnusa. Nekateri so v tem društvu tudi opravili izpite za sodnike na avtomobilskih tekmovanjih, med njimi na primer Franc Kisel in Lado Slak. Na nek način so bili prvi »malo-za-šalo-malo-zares« interni rallyji zametki danes velikega rallyja Saturnus - če nič drugega so bili seme, iz katerega je zrasla ideja.

Te spomine je iz rokava stresel Lado Sluga

Lado Sluga na spretnostni vožnji okrog tovarne v Mostah.

SATURNUŽANI VSEH TOZDOV, VČLANITE SE!

Začenja se zares! V naš AMD se lahko včlanite vsak torek in četrtek med 15. in 17. uro v prostoru ob vratarnici na Letališki. To velja samo za oktober, ker še ni dokončno odločeno, kako bo s prostorom. Kasneje pa se lahko včlanite na Letališki pri Janezu Milavcu (442-577, int. 275) ali pri Lilijani Nabergoj (442-577, int. 352). Članarine so enake kot za vsa AMD v Sloveniji, to je po novem 320 din za motorizirane člane, ki želijo imeti vse ugodnosti. Te pa so enake kot za vse člane AMZS:

- Moto revija
- popusti za storitve Službe za pomoč in informacije
- popusti za tehnične storitve
- brezplačen prevoz avtomobila v primeru okvare ali nesreče
- pravni nasveti

Morda pa se bo kdo želel včlaniti, čeprav nima avtomobila ali pa je trenutno še član v katerem drugem AMD. Najnižja možna članarina je 82 din, ki pa večine naštetih ugodnosti ne prinaša.

AMD Saturnus pa namerava svojim članom nuditi še več. Razmišljamo o organizaciji šole dobre vožnje (vožnje v dežju, snegu, na ledu, koristni »prijemi« za večjo varnost pri vsakdanji vožnji itd.). Organizirati nameravamo ogled enega od rallyjev za SP in ogled Formule 1. V okviru AMD bo verjetno mogoče opravljati izpite za športne funkcionarje. Organizirana bo tudi prodaja raznih izdelkov z napisom Rally Saturnus, na primer konfekcije in spominkov, po ugodnih cenah. Po vsej verjetnosti pa bomo imeli Saturnužani tudi svoj skiring, kombinacijo smučarskega tekmovanja in rallyja.

Več informacij o delu društva bomo objavili v naslednji številki; takrat bomo lahko morda že kaj povedali tudi o naslednjem Rallyju Saturnus.

AMD SATURNUS NUDI VEČ

GLAS SATURNUSA izdaja delavski svet DO Saturnus v nakladi 2400 izvodov.

Uredniški odbor: Mensura Bašič, Zvone Debeljak, Brane Novak, Stojan Tršan, Richard Gerbec, Silvo Baznik, Josip Lukša, Sandi Hvala.

Glavna, odgovorna in tehnična urednica Vita Cajnko Javornik. Naslov uredništva: Saturnus, Ob železnici 16, 61110 Ljubljana, telefon 444-466 int. 225.

Tiskano v Saturnusu - oddelek tiska na papir.

Glasilo je brezplačno.

Po mnenju sekretariata za informiranje IS skupščine SRS, št. 412-1/72 z dne 8. 9. 1975, je glasilo oproščeno temeljnega davka na promet.